

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ЁМЮРНЮ ДЕМЕНГИЛИ ИШИ

Дунияда биринчи болуп аламгъа чыкъгъан таурухлу жигитибиз

Юрий Алексеевич Гагарин жаланда 34 жыл жашагъанды, алай кёкге биринчи чыкъгъан, Жер жюзюню туурадан кёрген адамны аты тарыхда ёмюрлеге къалгъанды. Ол аламда 1 сагат бла 48 минут учханды, алай бу къысха заман аны битеу дуняны, тёлюлени да жигити этгенди.

Тенглерини сайлау

Уллу Ата журт урушдан сора Юрий Гагаринни юйюрю Гжатск шахаргъа кёчгенди, бюгюнлюкде ол аны атын журютеди. Алтынчы классдан сора Москвагъа ол ремесленний училищеге киреди. Ызы бла ол Саратовда индустрия техникумда окъуйду.

Анда къралгъан спорт аэроклубдан башланады аны кёкге сыймеклиги. Мында Юра ЯК-18 самолётда учаргъа юйренеди, парашют бла да секиреди.

Аскерге чакъырылгъанда, жаш Чакалов шахарда 1-чи аскер авиация училищеге тюшеди. Аны усталыкъгъа, билимге итинулюгю ючюн взводну командирини болушлукъусуна окъуна алгъандыла. Алай окъууда хар не да женгил болмагъанды. Низамлыкъ жаны бла анга бир тюрлю дау болмагъанды, самолётну уа тюз олтурталмагъанды – машинаны асыры алгъа чёкдюрюп башлай эди ол. Бу кемчилиги ючюн жашны училищеден къыстаргъа окъуна дейдиле. Алай буйрукъгъа къол салмайдыла, курсантны кёк болмаса, жашаууму магъанасын кёрмейме, деген сёзлерине тынгылап.

Училищени командири Гагаринни ёсюмюне эс буруп, курсантны кемчилиги андан болгъанын ангылайды. Жаш лётчикни шинтигин ёрге этедиле. Ма алай бла ол училищени иги белгилеге бошайды.

1961 жылда январьда Юрий Гагарин аламгъа учаргъа кандидатланы тизмесине тюшеди. Анга нёгерлерини арасында хурмет, сыймеклик уллу болгъанын айтырчады. Анга уа жашла аламгъа биринчи ким учаргъа керекди деген сорууну бардыргъанда, барысы да Гагаринни сайлагъанлары да шагъатлыкъ этеди. Юра уа Герман Титовну жазгъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

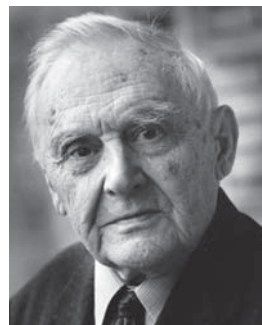
Гъаршха жол ызлагъан уллу илмучу эмга арий-тала билмеген тинтиучю

Жер жюзю белгилелик

Бизни къралда биринчи космос кемге гъаршда айланып артха къайтханлы алтмыш жыл болады. Ол сау дунягъа айтылгъан уллу жетишимди космонавтикада. Анга малкъарлы жаш Энейланы Магометни жашы Тимурну къыйыны да киргенди. Ол космос кемге учуп, артада уа къайтып жерге къонарча тергелени этгенди. Аны ючюн 1961 жылда Ленинни ордени бла саугъалангъанды. Андан да алда уа, 1957 жылда, отуз юч жылында, магъаналы илму ишлери ючюн Ленинчи саугъаны лауреаты болгъанды.

Ол 1924 жылда 23 сентябрьде Грозныйде туугъанды. Аны атасы, белгили революционер, кърал къуллукъчу Энейланы Магомет ол заманда Чечен автоном областда партия обкомуну жууаплы биринчи секретары эди.

Ахыры 3-чо бетдеди.

НАМЫСЛАУ

Кюн шахарда – «Планета 5711-Энеев» лаборатория

12 апрельде Нальчикде сабий чыгъармачылыкъны «Кюн шахар» академиясында «Планета 5711 -Энеев» деген сабий космос лабораторияны ачылуу боллукъду. Ол адам космосха биринчи кере учханлы 60 жыл толгъанына аталады.

Бу аламан ишни баш мураты - РАН-ны академиги, космонавтиканы бла космогонияны деменгили илму ишлерини автору Энейланы Тимурну атын ёмюрлюк этюдю.

Лаборатория ачылып кюн Космонавтиканы кюнюне аталгъан суратланы кёрмючю боллукъду, аэрокосмос жаны бла тинтиу проекте бла шагъырейленирге онг чыгъарыкъды, Энейланы

Тимурну юсюнден фильм кёргозюлюкдю, космонавтиканы бирикген дерси бардырылыкъды, «Кюн шахарны» тийресинде ракеталаны юлгюлери учурулукъдула.

Кезипю жетишим

«Ю.А. Гагарин» атлы кемге – космосда

Юрий Гагаринни аты аталгъан "Союз МС-18" кемге кёкге учурулгъанды. Халкъла аралы

космос кемеге россияли космонавта Олег Новицкийни бла Петр Дубровну эмда амери-

калы астронавт Марк Ванде Хайны жетдиргенди.

"Союз-2.1а" ракетаны кётюрюп Байконур космодромдан москва заман бла 10 сагат 45 минутда учханды. Эки кере тегерек айланууну схемасы бла ол станциягъа жетгенди.

Адамла бла аламгъа учхан "Союз МС-18"

кемеге жер жюзюню тарыхында адам биринчи болуп космосха учханлы 60 жыл толгъаны бла байламлы "Ю.А. Гагарин" деп аталгъанды. Бу тарыхлы дата 12 апрельде кёуанчлы белгиленирикди.

Жазылуу - 2021

Мындан ары да алып, окъуп турурча

Багъалы шуёхла!

Сиз бир тюрлю сылтаула бла шёндюгю жылыны экинчи кварталына «Заманга» жазылапмай къалгъан эсегиз, халны тюзетирге амал барды. 20 апрельге дери сиз бу къыйматлы жумушну почтагъа барып неда корреспонденцияланы адреслеге ташыучу адамны болушлукъуу бла тындырсагъыз, ана тилибизде чыкъгъан газетни майдан алып, окъуп турлукъсуз.

Жазылууну эки айгъа багъасы – 243 сом 22 капек.

Бизни индексибиз – П 5893

Дуняда биринчи болуп аламгъа чыкыгъан таурухлу жигитибиз

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Учаргъа деп туугъанды

Аламгъа учарыкъланы сайлагъанда, лётчик сынаулары бла бирге ёсюмо, сынларыны кырамы да магъаналы болгъанды. Космонавтка кандидатны ёсюмо 170 сантиметрден озмазгъа керекди. Юрий Гагарин а бу ёлчегме башхаладан бек келишгенди – аны ёсюмо 157 сантиметр болгъанды. Ол совет кырал бла Америка

письмо хазырланып, радиога, телевиденияга, ТАСС-ха жиберилгенди. Биринчисинде ракета кёкге чыкыгъаныны, экинчисинде космонавт тас болуп, аны излерге тюшгенини, ючюнчюсюнде уа ракета чачылып, космонавт ауушханыны юслеринден билдириуле басмалангъанды.

Аладан жамаутатха кыйсын баям этерге кереклисин а Кремль кеси айтырыгын, кыалгъан

аламда. Бу кезиуде уа Юрий Гагарин кёкде кёрнгенин. Жер артыкъда ариу болгъанын, аны табийгъатын сакъларгъа кереклисин, жулдузланы, кюнню ариулукъларына тамаша кыалгъанын айтханды. Дагыда ол бир ненча сынау да бардыргъанды: суу ичип, ашап, блокнотда карандаш бла жазып да кёргенди.

Усталык бла мадарымлылык

Аламгъа биринчи кере учуу уллу кемчиликсиз, чырмаусуз баргъанды. Ракета орбитага чыгаргъанды хауа кемени, ызы бла уа «Восток-1» Жерни тегерегине бир кере айланганды. Алай ол кыйатхан кезиуде тормозла тапсыз ишлеп, белгиленген жолундан тайып, Сталинградга угъай, Энгельс шахарны тийресинде чёкгенди. Гагаринге былайда сынауун энтта бир кере кёрюпторге тюшгенди – аны кемеси Волганы суукъ сууна чёгерге боллукъ эди, ол аны бир жанына элтмесе. 10 сагъат 55 минутта Гагарин жерге чёгеди.

Совет кыралда быллай магъаналы жумушла уллу жашырынлыкъда бардырылгъанлары белгиледи. Юрий Гагарин аламгъа чыкыгъаны да жамаутатха жалаанда бир кюнден ачыкъ этиледи. Никита Хрущёв батыр космонавты кыйынына тийишли багъа бергенди – аны чыны майоргъа дери ёсдорюлгенди, жигитни хурметине уллу байрам да кыралды, анга Совет Союзну Жигити деген эм сыйлы ат аталгъанды, ол СССР-ни лётчик-космонавты болады.

Британлы патчахы юйге кесин бек сыйдоргенди

Юрий Гагарин СССР-ни угъай, ол «Мамырлыкны сакълауу жумушлары» бла 20 кыралда болгъанды. Аны кыйда да сыйлоп, ашыгып сакълагъанды.

Гагаринни Великобританияны патчахы Елизавета бла тобешиюню юсюнден хапарлагъа уа бююн да сейр этип тынгылайса. Юрий Алексеевич ачыкълыгын, жарык ышарыуу бла британлы бийлини арасында сыймеклик тапханды.

Сёзге, чай иче, ол бизни тёреледе, лимонну чыгарып, ауузуна салып, ашап кыйгъанды. Британ-

лы тёреледе уа ол ахырда ушагысууз ишди. Алай космонавтка бу тапсыз болумдан чыгаргъа Елизавета кеси болушханды. Ол: «Барыбыз да чайны Гагаринну ичейик», - деп, кеси да лимонну чыгарып, ауузуна салгъанды.

Британлы патчахны юйюнде тёреле ёмюрле бла кыралгъанды. Ол санда аш-суу бла байламлыла. Юрий Алексеевич табагыны кытында бир кыдар ший, бичакъ, башха керекле кёрнгенинде, жунчуп кылады. Ол Елизаветага мен ичинни юйюнде ёсгенме, биз кышыкъ бла ауулангъанбыз, бу кыдар зат неге кереклисин билмейме, дейди. Королева уа: «Мен Букингем кылада кёп жылланы жашайма, алай кесим да англамайма бу кыдар затны», - деп, Гагаринни уялтмаз ючюн кышыкъ бла ашап башлайды.

Елизавета, битеу протокол жорукъланы бузуп, космонавт бла суратха тюшгенди. Аны бу ишине чамланганлагъа уа, Гагарин аламы адамды, аны себепли уа ол патчахны юйюнде жюрютөлген жорукълагъа бойсунмайды деп, битеу дауланы тохтатханды.

Уллу бушуу

Батыр, халкъ сыйген адам жюльганы битеу жамаутатха да уллу бушуу болгъанды. Ол Чкаловский аэропортдан УТИ МиГ-15 самолётну сынагъанды. Кезиулу учуу бир торлю кемчиликсиз, жарысууз баргъанды. Аны бла бирге инструктор Владимир Серёгин да болгъанды. Бир кезиуде самолёт торлю бурулуп, келип, жерге урулгъанды. Эки лётчик да 1968 жылда 27 мартта жюльгандыла.

Юрий Гагаринни жашауу кылай юзюлгени совет кыралда, ызы бла уа Россейде да уллу жашырынлыкълардан бири болгъанды. Аны жалаанда 2013 жылда космонавт, ачык аламгъа биринчи чыкыгъан

Алексей Леонов ачык этгенди.

Ол айтханыча, Гагарин кёкде болган кезиуде аны самолётуна жууукъда СУ-15 учханды, ала кыагышырга аз кыалгъандыла. СУ-15 Гагаринни самолётун хауа спиральга бургъанды, пилотну, не уллу сынауу бар эсе да, андан чыгар онгу ахырда болмагъанды. Аны лётчигини тукумун Леонов ол кюн белгили этмегенди – ол алыкба сау эди, кеси да кыйын ауруп.

Юрий Гагарин басдырылган кюн битеу кыралда да бушуу болгъанды. Аны кумун кыралны оюучулары Леонид Брежнев бла Алексей Косыгин кеслери элтгенди. Жамаут орамга чыгып, сыйген лётчикни ахыр учуугъа ашыргъанды.

«Болсанг, биринчи бол»

Гагарин аламгъа биринчи чыкыгъанында юй бийчеси Валентинага эм кызылары Елена бла Галинага письмо жазгъанды. Алай юйюрге аны 7 жыл озгъандан сора бергенди – жигит жоюлган кюнлде.

«Мен кертилик бла, адамлагъа хайыр келтирир мурат бла жашаганма. Сабийлигимде Чкаловну: «Болсанг, биринчи бол», - деген сёзлерин окугъан эдим. Андан бери биринчи болурга юрешеме.

Валечка, бу учууну жангы жамаутатха, коммунизми халкына, бизни деменгли Ата журтубузга, илмугъа жоралайма. Бир ненча кюнден биягы бирге болурбуз деп бек ышанама...» - деп жазган эди ол юй бийчесине.

Валентина Гагарина былтыр мартта жашаууну 85 жылдында ауушханды. Ол сыйген Юрасы жоюлгандан сора бир интервью да бермегенди, бир ток-шоуда да сёлешмегенди, юйюрюню даражасын, Гагаринни атын бийикде жюрютгенди.

битеу сфералада эришген жылла эдиле. Америкалыла уа аламгъа 20 апрельде чыгаргъа хазырлангандыла. СССР, не да этип, аланы озаргъа борчлуду! Алай бла совет ракетаны аламгъа 12 апрельде чыгарырга буирүк бериледи.

Юч билдириу

Ашыгышлы болумда «Восток-1» ракета хар керекли зат бла жалчытылганганын аныларчады. Аны жерге жентил чёгерча системасы, операция кемчиликке бла бардырылса, хауа кемеден чырмаусуз чыгарча мадарла кыралмагъанды. Кысха айтханда, космонавтын жашауна кыоркыу уллу эди.

Аны ючюн, тарыхчыла жазгъанларыча, алгъадан да юч

ларын а, ачмай, олсагъат жокъ этерге кереклисин буорадыла. Насыпха, журналистлеге биринчи конвертни ачып, Юрий Гагарин аламгъа чыкыгъан биринчи адам болгъаныны юсюнден кыуанчлы жангылыкны окургъа тюшгенди.

«Жер кыалай ардууд!»

1961 жылда 12 апрельде 9 сагъат 7 минутта «Восток-1» Байконур космодромдан кёкге учады. Гагаринни битеу дунягъа жайылгъан «Поехали» сезонно аллында уа стенограммада 2 сагъат ушакъ жазылгъанды – асламында ол Королёв бла техника шартланы сюзгенди.

108 минут – ма быллай бир заманны учханды биринчи космонавт

ЭСГЕРИУЛЕ

Юрий Гагарин битеу жаш тёлюрге ариу кылыкъланы бла таза ниетлени бийик юлгюсю болгъанлай турлукъу

Юрий Гагарин аламгъа чыкыгъан кюннен бери 60 жыл озгъандан эсе да, аны жигитлиги бююн - бюегече да унутулмагъанды. Ол аламгъа жолну мен ачханма деп, кесин ёрге кётюрюрге да эркин эди, алай, адамлыкъ даражасын тас этмей, керти, таза жюрекли адам болгъанлай кыалгъанды. Аны аллай ышанлары ючюн халкъ жюрюгинден сыйгенди, ол бююн да кёлгеле юлгю болгъанлай кыалгъанды.

Юрий Алексеевич бла тюбешгенле барысы да аны ачыкълыгын, таза ниетлигин энчи белгилейди. Биринчи космонавт бла уа алгъын ВЛКСМ-ни АК-сыны члени, комсомолну обкомуну биринчи секретары болуп турган, бююнлюкде уа КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла Уполномоченный **ЗУМАКЪУЛЛАНЫ Борис** да тобешгенди. Аны юсюнден ол эсгериулеринден биринде былай айтханды:

«Адам аламгъа чыкыгъанды деген халарны эшиттенимде, кесими да аны биргесине кёкге учхан сун-

гам эдим. Быллай сезим кыруу менде угъай, халкыны асламында болгъанды десек, жангылыкъ тёлюлме. Ол битеу совет кыралгъа уллу кыуанч эди. Бизге ол кюн таула да бийигирек, хауа да жылырак кёрюнген эдиле.

Бу жетишим сау тёлюню ёхтемлендиргенди, кёллендиргенди. Заманга кере уллу хорлам эди ол. Озган ёмюрюню 60-чы жылларында Американы Бирлешген Штатлары бла СССР эришгенлерин, эки политика система бир бирине кыажу болгъанын барыбыз да билебиз. Алам ючюн эришиуде уа совет кырал озгъанды. Ол илмуда уллу жетишим эди. Биз а анга хар бирибиз да кышумчулукъ этгенча алай кыуангъанбыз.

Мен битеу дунягъа атлары айтылган космонавтка бла шагъырей болгъанма. Аладан кёллери бла шухлукъ байламлыкъланы жылла бла жюрюгеним бла ёхтемленеме. Былайда махтанган этгенча да кёрююр, алай мен Гагарин эм Николаев бла Кызыл майданда тюшген

суратим кёп газетледе бла китаплада басмалангъан эди, ол санда Валентина Гагаринны «108 минут и весь мир» деген китабында да.

Ол а кылай болгъанды дегенде, комсомолда ишлегенимде, Къабарты-Малкъардан делегацияны санында Москвага

сёздге барам. Биз, Шимал Кавказы республикаларындан келген жашла бла кызыла, надыбызгъа, Юрий Гагарин бла бирге ЗИЛ заводну ишчилери бла тобешууге кыатышабыз. Ол юч сагъатдан артык баргъанды. Барыбыз да Юрий Алексеевични

адеплигини, жорек жылыууну, адамлыкын «жесирине» тюшгенге ушай эдик. Ол адамла бла кесин ёрге кётюрмей, махтанмай, бир торлю ючбюсюреусуз, ариу сёлеше билгенди.

Мен былайда поэт Сергей Есенинни «Лицом к лицу лица не увидать, большое видится на расстоянии» деген тизгинлери терс болгъанларына тюшонгенме. Бетден-бетге, узакъдан да Гагаринни адамлыкы тура эди. Ол совет жаш тёлюню битеу ариу кылыкъларын, таза ниетлерин кесине жыйгъанды дегер боллукъду.

Биринчи космонавт жоюлгандан сора уа аны юй бийчеси Валентина, эки кызы да Къабарты-Малкъарга кыонакыга келгенди. Биз алагъа республикабизны аibat жерлерин кёрюзтгенбиз, барыбыз да бирге Элбрукса 3,5 мин метр бийикликке чыгып, анда суратха да тюшгенбиз.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Гъаршха жол ызлагъан уллу илмүчү эмда арий-тала билмеген тинтиучю

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Билимге талшынуу, заводда урунуу

Баш иесин жойгъанларында, юйдегиси Евгения Петровна Фёдорова, жашы Тимурну, къызы Лейляны да алып, Москвага къачханды. Анда ол Магометни татлы тенги КПСС-ни Ара Комитетини Политбюросуну члени Анастас Микояннга келгенди. Андан арысында юйорноу къоркъуусузлугун ол уллу адам кесине алгъанды.

Залихханланы Михаил бла.

Школда окъуна Тимур К. Э. Циолковскийни китабын окъугъанды. Андан арысында ол космосха чыгыууну юсонден не къадар кеп билерге итингенди, библиотекаладан чыкъмагъанды. Кече узуну китап окъуп, кез къысмай тангга чыкъгъан кезиулери болгъанды.

Алай Уллу Ата журт уруш башланганда, Энейланы Астраханнга ийгенди. Анда аскер сауула чыгъаргъан заводда ишлей тургъанлай, Тимур онг къолун станокка алдыргъанды. Докторла аны къолун сакълаялмагъандыла. Алай бла онжетижыллыкъ жаш сакъат болгъанды. Болсада кеси къурагъан ракетата космосха учаргъа деген умуту уа таркъаймагъанды.

Къыйынлыкъны кюреш хорлайды

Алай къыйынлыкъ тюгенде да, Евгения Петровна, жүрек жарсыуларын букъдурп, жашын таукел этгенлей тургъанды. Ол сол къолу бла жазаргъа юйренгенди. Школну бошагъанлай а, Москваны къырал университетини механика-математика факультетине киргенди. Ючюнчю курсда окъуна илму ишле жазып башлагъанды, аты айтылгъан алим Аркадий Космодемьянскийни семинарларына жүрегенди. Анда арта белгили боллукъ кеп жаш алим бла танышханды.

Студент жашны бир илму иши СССР-ни Министрлерини Советинде ракета техника бла кюрешген комитетни жашырын журналдык басмалангъанды. Академик Сергей Королёв, аны окъуп, жаш алимни математика тергеулерин кёрюп, аны жангы ишлерин ашыгып сакълагъанды. Ол

окъуун бошагъанлай а, аны кесини жашырын лабораториясында ишлерге чакъыргъанды.

1948 жылда Энейланы Тимур «Программное управление ракетой в атмосфере» деп диплом ишин жазгъанды. Ызы бла аспирантурага киргенди. Тамам ол заманда белгили академик Мстислав Келдыш Тимурну СССР-ни илму академиясыны В.А. Стеклов аты Математика институтунда ишлерге чакъыргъанды. Татлы тенги Дмитрий Охоцимскийни

ханды эм Жерге сау-саламат къоннганды. Ол иште болдурган жетишимлери ючюн Энейланы Тимурга ол башда айтылгъан Ленинчи саугъа берилгенди.

Анда ишлей тургъанлай, доктор диссертацияларын къоруулагъанды. Сергей Королёв, аны ишине багъа бере: «Эней улуну доктор диссертациясында дагъыда беш аламан доктор ишле бугъунупдула. Андан да кеп окъуна болурла», – дегенди.

Тарыхха кирген аппарат

1954 жылда «Стрела» деген тергеучю электрон машинаны, «Мерседес» электромеханика калькуляторну да къурагъанды Эней улу. Ол, алим нёгерлери этген тергеулеге кере, 1960 жылда «Спутник-5» космос кемеде гъаршха Белка бла Стрелка итле учхандыла. Ол болумну жаны бар къалай кётюрлюкдю, аны чархында не тюрлениуле болургъа боллукъдула, космос радиацияны хатасы бармыды деген соруулагъа жууап табыугъа биринчи атлам

- бёлумноу таматасы, Эней улу уа секторну таматасы болгъандыла. Ракетаны космосха чыгъарыуда механика амалланы юслеринден кандидат диссертациясын Тимур 1951 жылда къоруулагъанды.

Ленинчи саугъа

Ол заманда къырал таматала ракетала къурашдырууну бек керекли ишге санагъандыла. Космосха иерча ракета къурау умут бла Сергей Королёв, Мстислав Келдыш, Аркадий Космодемьянский, Михаил Тихонов, Галина Таратынова, дагъыда башха алимле кюрешгенди. 1951 жылда Эней улу ракетаны учурууну, жолун ызлаууну тап амалын тапханды. Арта алимле ол амалны мурдорунда Жерни жалгъан спутникни орбитага чыгъарыууну программалы управлениюсыны къыйыматлы тюрлюсюн жарашдыргъандыла. Коллегалары бла бирге ол дагъыда гъаршны баш къатысында учхан жалгъан спутникни эволюциясы бла байламлы тергеуле да бардыргъанды.

Энейланы Тимурну тергеулерине кере, ол аппарат аурулугъу чырмау болмазча тегерек формалы (капсула) болургъа керек эди. Аны бла чекленмей, ол ракета эншге тюше туруп къалай бирге къызгъанын да тергенди. Аны учханыны траекториясын тохташдыруу бла кюрешген космонавтика специалистлени къауумуна башчылыкъ этгенди. Аланы излем, сынау ишлерини хайырындан Жерни биринчи жалгъан спутниклери къалай учханларын, мындан къарап, билип турууча болгъанды. Энейланы Тимур Магометович ол аппарат къонаргъа боллукъ жерлени алдан билиуну амалын да тапханды.

1957 жылда 4 октябрьде ала къурагъан ракета гъаршха уч-

космос аппарат аны элтип баргъан ракетаны ахыр кесегинден айырылса, аны тюртген кюнчю хайыры бла жетер жерине жетерге керекди деген оюмга келгенликте, ол тюз болмагъаны ачыкълангъанды.

Къыйын проблемадан къутулта

Ол проблемадан къутулууну жолун излей, санауларын тюзете, тергеу эте, Тимур Магометович ол космос кемеи орбитада бир кесек айландырып, алай Жерни тегерегине толусунлай айландырмай, тап кезиучюкде ракетаны ахыр кесегинден айырып, аны андан ары алай учурса, ол ауара кетеригин ачыкълагъанды.

Андан бери аппаратла ма алай учадыла. Аны бла бирге космос аппаратланы учу жолларын Жерден бардырууну амалын да Эней улу жарашдыргъанды. Ол а Жер бла байламлыкъны хыйсалпы хайырлангы онг бергенди.

Акъылман жерлешибиз «Космические исследования»

Аны юсонде кесине жукъусун окъуна къызгъанганды. Аспирантлагъа онг тапдырыргъа уа заманын аймагъанды – аланы илму жолга салгъанды сора да, жашау болумларына къайгыргъанды.

Тимур жамаут жашаугъа да эс бургъанды, кесини инсан позициясын къаулап билгенди. Бир заманда къауум алим шимал суулары арха бурууну юсонден проект хазырагъан эдиле. Ол заманда Эней улу ол вопросну сюзерге жыйылгъанланы ол хаталы зат, акъылсыз оюм болгъанына ийнандыргъанды.

Уллу акъылман гъаршны, дуняны тинте, кимбиз биз, къалай бла жаратылгъанбыз деген соруулары юсонден оюм этмей къоярыкъ тойюл эди. Ол соруулагъа жууапны бир тюрлю бир математика да бермегенде, ол бизни жаратхан уллу Аллах болгъанына ийнанганды.

Бспас, махтаулукъ, саугъала

Энейланы Тимур ачхан жангылыкъна космонавтиканы тарыхны башлагъандыла. Ол –

Илму советде сёлешеди.

эди ол. Ол жол учуучу аппарат эки ити бла, жыйырма беш сагъатны ичинде Жерни тегерегине онжети кере айланып, Жерге сау-саламат къайтханды. Энди кезиу адамны эди.

1961 жылда 12 апрельде Юрий Гагарин гъаршха кётюрлюк, 180–230 километр бийикликде Жерни тегерегине айланып, сагъат бла жарымдан белгиленген жерге къоннганды. Алай бла адамны космосда энчи хазырланган кемеде турургъа боллугъу, аны жер бла байламлыкъны сакъланганы, арха къайтып, къоркъуусуз къонарыгы да белгиленгенди.

Эней улу къурагъан капсула аппарат космонавтиканы тарыхына киргенди. Аны бла 1962 жылда америкалы космонавтла да хайырлангандыла.

Планетала арасында

Бизни алимле, ол санда Тимур Магометович да, планетала аралы байламлыкъланы амалларын излеу бла кьаты кюрешгенлери эмда сейрилик жетишимле болдурганларына битеу дуня да эс бургъанды. Мында да Эней улу планетала аралы космос аппаратланы къыздырууну амалын тапханды. Бир къауум алим гъаршха чыкъгъан

журналны баш редактору, кеп тюрлю илму советлени, редколлегияланы да члени эди.

Тукъум бла байламлыкъла

Ата-баба жеринден узакъда жашаса да, Энейланы тукъумну бар иги къылыкъ хунерлери бар эди бу адамда. Ол шартны аны иги таныгъанла, ол санда юйюнде бола тургъанла – Энейланы Хусей бла Жамал да айтадыла. Биринчи, Ич ишлени министерствосуну къырал академиясында, Экинчи да ГИТИС-де окъугъанларында, дунягъа аты айтылгъан къарындашлары бла тюбеше тургъандыла. Ала аны анасы Евгения Петровна, юйдегиси тарых илмуланы доктору Людмила Пономарёва, къызы Наталья – искусствовед, юрист, эгечи Лейля, аны баш иеси Никонор, Лейляны жашы Андрей бла да байламлыкъ жюрютюп тургъандыла. Энди аладан къалгъанла Наталья бла Андрейдиле.

Алай акъылманланы барыча, Тимур Магометович да жашауда кесине таплыкъны, башха кеп зат излемегенди дейдиле ала. Ол жаланда жаны-къаны бла берилген иши бла кюреширге суйгенди.

1959 жылдан бери физика-математика илмуланы доктору, 1968 жылдан бери Россейни илмула академиясыны членкорреспонденти, 1992 жылдан бери Россейни илмула академиясыны академиги эди.

Ол 1956, 1975 жыллада – Урунууну Къызыл Байрагыны, 1984 жылда – Октябрь революцияны, 2005 жылда – «Сыйлыкъланы Белгиси» орденлеге, 1992 жылда – ракеталаны бла космос аппаратланы учу жолларын белгилеу жаны бла теория тергеулерин ючюн РАН-ны Ф.А. Цандер атлы алтын майдалга, 2006 жылда – теориялы эм прикладны космонавтиканы мурдорларын жарашдырууга уллу къыйын салгъаны ючюн Демидов саугъага, 2011 жылда М.В. Келдыш атлы алтын майдалга тийишли болгъанды. 2009 жылда «Къабарты-Малкъарны илмууну сыйлы къуллукъчусу» деген ат берилгенди.

1978 жылда 27 сентябрьде астроном Л.И. Черных аны намысына 5711 деген планетаны ачханда, таулу жашны илму къарындашлары анга «Энеев» деп атагъандыла.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

ОРАЗА

«Бу айда жамауат бирге жыйылып аууз ачса, аш татылу, берекетли да болады»

Биринчи тарауик намаз 12 апрельде кыйлынырыгы белгиленеди. Алай ол да айны болумуна көре башха кюннег кечюрюлюрге боллукду. Рамазан айны башланганан КъМР-ни Муслиманларыны дин управлениасы энтта белгили этеркиди.

Тимур хажины бизге аңгылатханына көре, **Рамазан жылны ичинде бек намыслы айга** саналады. Аны юсюнден Сыйлы Къуранда бир ненча аят барды. «Рамазан Къуран тошген айды, ол адамлага тюз жолну кёргозтеди, кертини бла ёторюкню ортасын айырады. Арагъызда бу айны ким кёрген эсе, ораза тутсун» (Ийнек сура, 185-чи аят).

Мухаммад фыйгамбар, Аллахны саламы анга болсун, былай дегенди: «Ораза айда жаннети эшиктери ачыладыла, жаханникиле уа жабылдыла. Шайтанла темир сынжырабла кысыладыла» (Аль Бухари, Муслим).

Башха хадисде былай айтылады: «Ораза тутхан адамны бир ашхылык этени 700 сууаплыкка тенгди». Энтта бири: «Рамазан айда умра (гитче хаж) кыйылган хажга барган адам тенгли сууаплык алады» (Аль Бухари, Муслим). Ма бу юлголе толусунлай аңгылатадыла Рамазаны сыйлылыгыны.

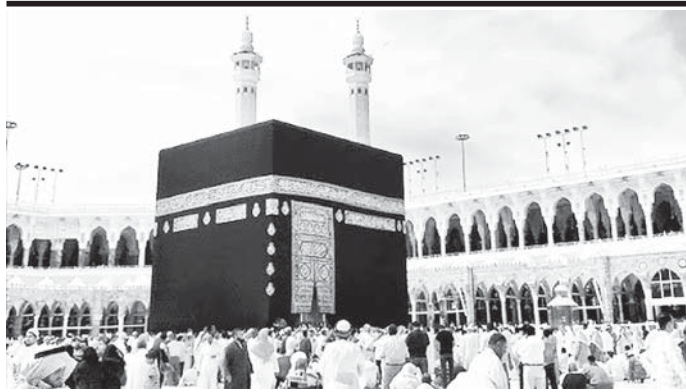
Ийманлары болганла хар ишлерин, атламларын Аллах ючюн, аны ыразылыгын табар умут бла этеделе. Алай эсе уа, Рамазан айда халал, чомарт, огурулу болурга, иги жумушла толтурурга керекди, дейди бизни ушак нёгерибиз. Къуранны башха заманладан кеп окыурга, садакча берирге, адамлага болушурга, кесинги гоняждан бегирек сакыларга тийишлиди. Аллахуталадан кечгинлик тилеп, аны болушургуна ышанып, умут этип турган дин къарындашла, эгечле бу затладан сууаплыкка табарыкдыла.

- Тойюшюп, башханы сёзюн этип оразагъызын бузуп кыймагъыз, деп тилерге сюеме. Рамазан айда эки адам даулаша болгандыла. Мухаммад, аланы эшитип, кизгиз да ашадыгъыз, дегенди. Башха хадисде айтылганыча уа, тойюшгенлине экиине да оразагъыз жокду дегенди фыйгамбар, деп эсгертеди иймам.

Ораза кимге борчу дегенде, акылбалык болган муслиман эр кишиге бла тиширууга: саулуқлары кыйганлага эм акылдан кем болмагъанлагга. Башха айтханда, намаз кимге борч эсе, ол ораза тутарга да керекди. Болсада адамны саулуғуна энчи эс бурулады. Кюнню узуну ашдан-суудан тыйылыу саулуғуна заран келтирилгине кыоркуу бар эсе, ораза тутарга жарамайды.

- Аллаи адамда гоняж жокду. Жаланда ол биреуленнге аш ашатырга керекди неча хар кюнню ючюн ача тёлерге да боллукду. Дагыда жолочу да эркин этиледи. Анга уа ююнден 70 километрге узакка кеткен саналады. Жолочугга ораза ахырда жарамайды демейме,

Сыйлы Рамазан ай, ал тергеулеге көре, быйыл апрельни 13 кюнне тошеркиди. Болсада КъМР-ни Муслиманларыны дин управлениасы, раис-иймамланы жыйылыуун бардырып, айны болумуна къарап, бу сыйлы кюнню энтта шарт тохташдырыкдыла, деп аңгылатады бизге Хасания элли ийамы, Абу Ханифа атлы ислам университетни устазы, Сауд Аравияны Медина шахарында ислам вузну бошаган Мисирланы Тимур хажи.

саулугу кыор эсе, бек кыйналмаса, тутарга да боллукду, дейди Мисирланы Тимур. Сагынылган сылтаула бла байламлы оразаларын кыйганла арда (жолдан кыйтханда, саулуғу игиге айланса) аны кюнню-кюнню бла толусунлай тёлерге керекдиле.

Ораза тутуп, Аллахны ыразылыгын табарга итингенни кыаллай сауга сакылагъаны юсюнден Мухаммад фыйгамбарны, Аллахны саламы анга болсун, былай хадиси барды: «Кертиси бла да барды жаннетде Ар-Райан эшик. Аны бла жаланда ораза тутханла кирликдиле. Аланы ызларындан Ар-Райан жабылып, арда ары бир адам да ёталлык тойюлдо» (Аль Бухари, Муслим).

Башхасында уа былай айтылады: «Бир кюн окуну ораза тутхан адамны Аллах жаханнимден 70 жылга узак этеди». Энтта бири: «Аллахутала ораза тутханын тилеклерин кыабил кереди». Бу ай адамны гоняжладан, фасыкылыкдан (билип турганлай гоняж этиу) керети.

Бирле аууз ачмай, жулдуз чыкыгыныч сакылап турадыла. Аллаи жорук исламда жокду, дейди бизни ушак нёгерибиз. Къуранда Аллах: «Мен Мухаммадны ийгенме, ол сизге эм ариу юлгюню», - дегенди. Алай эсе уа, муслиманла анга ушарга борчлудула. Фыйгамбар ашхан намазны заманы жетгенлей оразасын ачып кыйганды – финик ашап неча суу ичип. Ызы бла намазын кыйганды – фарзын, суннетин да.

- Динде болмаган затланы кийирирге керекмейди. Кюн мутхуз болуп неча туман басып, биринчи жулдузну кермей кыйсайк кыалай боллукду? Кесибизге артык кыйылыкыла излемейик, дейди иймам.

Бирлеге эрттенден ашхамга деру аууланмай турган кыйынырак да керюнюрюк болур. Алай ислам тынчылыкны, женгиликни диниди. Ол адамны саулуғуна, санларына, кёлоне заран салмайды. Ийман бла этилген ишден жаланда ырахматлык, игилик табылады.

Фыйгамбарны сахабларыны былай осуятлары болганды: сууалланы кеп алырга сюе эсегиз, оразаны эм узун, исси кюнледе тутугуз. Аллах муслиманлага ырахмат къанатын жаяды, кыйналмасынла, женгил болсун деп жарсыиды бизге.

Бу айда адамла ата юйлерине жыйылырга, оразаларын бирге ачарга итинедиле. **Исламда жамауатны бириктириу**, жуууклашдырыу артыкда магъаналыды: намаз кыйганды, хажжилке, оразада да. Бир болуп этилген иш не заманда да кючлю, ышангылы болганды. Бу кезиде муслиманла тууган, ёсген юйге бегирек тартыладыла. Ата-ана бла ауузынырга, оразаны ала бла ачарга, кыарындашларына, эгечлерине тюберге итинедиле.

- Бу айда халк бирге жыйылып аууз ачса, аш татылу, берекетли да болады. Фыйгамбарны аны юсюнден былай сёлери бардыла: «Бир адамны ашы-сууу экеуленнге жетеди, экеуленниги – тертеуленнге, тертеуленниги уа – сегизеуленнге», - дейди Тимур хажи.

Мухаммад фыйгамбарны, Аллахны саламы анга болсун, хадисинде былай айтылады: «Ораза тутханы сыйлаган сау кюнню кесин ашдан-суудан тыйганла тенгли бир сууаплык аллыкды» (Ахмад). «Хасанида межитде аууз ачдырган төре эрттенд кыралганды. Кёлларындан келгенле, онлары болганла бирге жыйы-

лып неча бир адам кеси, халал хакларына аш-суу хазырлап, межитте жыйылганла сыйлагандыла. Алай эпидемиология болумну эсге алып, быйыл аланы бардырмазга ону этилгенди. Жаланда тарауик намазла кыйлынырыкдыла межитде», - дейди иймам.

Барыбыз да бирер жерде, тюрлю-тюрлю коллективде ишлейбиз. Алада уа ораза тутханла, тутмаганла, башха динлени келечилери да бардыла. Алай, жарсыугга, аланы арасында бу айга хурмет этмей, ораза тутханланы алында ашаганла, суу ичгенле да бардыла. Тимур хажины аңгылатханына көре, кесин муслиманнга санаган динни излемлерине, жорукларына эс буруп, аланы кереклисича толтурурга борчлуду, Аллахны ыразылыгын излей эсе. **Оразасы болганын аш-суу бла сукъландырырга жарамайды**, ол уллу гоняжладан бириди.

- **Кесим** кёргеними атайым. Рамазан айда ёлгени болганла, аш хазырлап, дууга келгенли сыйларга кюрешедиле. Кел деп, кыдалып, кёлундан созуп. Оразада сукъландырмазгъыз халкыны, ол гоняжды десенг да, санга эс бурмай кыйганла бардыла арабызда.

Ма энтта башха юлго. Муслиман болмаган танышым мени аллымда чай окуна ичмейди. Ол, исламны излемлерин аңгылап, динибизге хурмет этеди. Быллай хаклараны дин къарындашларындан да кеп кере эшиттенме. Муслиманма деген а дин къарындашларыны, эгечлерини юслеринден нек сагыш этмезге керекди? дейди Тимур хажи.

Ислам эричкеллики унамайды.

Оразама деп, сылтау этип, кесин аяп, диванда жатып, кёлтерин телевизордан алмай, Интернеттен чыкмай, жуук да ишлемей турган терсди. Мухаммад фыйгамбар оразаны заманында ишлеген да этгенди, аны бла бирге Аллаха кыулугун да кыймаганды, солурга да унутмаганды. Бу кезиде Аллаха кыулук этуни кёбейтирге борчлубуз: Къуран окыурга, тилекле этерге, намаз кыйлырга.

- **Фыйгамбар** былай дегенди: «Ол кесинге излеген ниетни башха муслиманлага тежемесенг, сен толу ийнанмаганса». Аны ючюн Аллахуталадан ораза тутханланы тилеклери, дууалары кыабил керюлюнле, этген ишлерини сууаплыклары 700 керге кейишилсинле деп тилейме. Ар-Райан эшик бла жаннетте кирликлини санында болайык.

Экинчи бу заманда сыйлы оразага ийман бла жетерча Бизни Жаратхан барыбызга кыару, амаи, онг да берсин. Этен кыулукларыбыз, тутхан ниетлериби, кыйлган намазларыбыз кыабил керюлюп, Аллахны ыразылыгына тийишли керюлгенледен болайык, - деп алгъышлайды муслиманланы сыйлы Рамазан ай башланганы бла Мисирланы Тимур.

ТИКАЛАНЫ Фатима

Оператив штаб

Республикада онтогуз мингге жууук инсаннга дарман салыннганды

КъМР-де коронавирусну профилактикасы эм аны жайылыуна къажуа регион оператив штабдан белгили этгенлерича, пандемияны аллындан бери республикада вирусдан 23152 адам ауруганды. Тонене ол 36 инсаннга жуукганды.

Тийишли багыудан сора 22,1 мингден аслам адам сау болгандыла (ол санда тонене – 58 пациент). Бюгонлюк медицина болушук 582 адамга бериледи. Жарсыугга, бу кыйын арууну кёпорулмай, ауушханланы саны 430 пациентге жетгенди. Тонене вирусдан бир адам ёлгенди.

Коронавирус КъМР-де жайылып башлагандан бери 480,1 мингден аслам тест бардырылганды (бир кюннег - 939 тинтиу). Госпитальда 240 пациент бардыла, аланы арасында тест коронавирус аруу жуукганын ачыкыла-

магъанла да. Реанимация бёлюмде 27 саусуз турадыла.

Оператив штабдан белгили этгенлерича, вирус бютонда 65 жылдан таматалагга, аруулары юслеринден кетмелерге кыоркуулуду. «Аны себепли профилактика мадерла бютонда магъаналыдыла. Адамла кеп жыйылган жерледе, транспортта медицина маскала жюрюторге, бир бирден бек аздан метр кенгиликте турурга, кыдоланы сапын бла терк-терк жууарга тийишлиди. Онг болганына көре, адам бла да саламлазмазга, кычаклашмазга кыоршигиз», - деп эсгертенди Оператив штабдан. Республикада жаланда 2 госпиталь ишлейди. Алада 310 саусузга жер барды.

Вакцинация башланган кезиден бери республикага коронавируска къажуа дарманы 28,9 мингден аслам дозасы келтирилгенди. Республиканы 18,6 минг инсанына

дарман салыннганды, аладан 11,5 мингине уколну эки бёлюмю да этилгенди. Бюгонлюкде КъМР-де вакцина салыннган 50 жер барды, укол хаксыз бериледи.

Россейде COVID-19 вирус тонене 9150 инсанда ачыкыланганды. Пандемияны аллындан бери кыралда 4,6 миллион адам ауругандыла. Андан 4,2 миллион инсан сау болгандыла (бир кюннег – 9,6 мингден аслам). Арууну кёпорулмай, 102 минг адам ауушханды (тонене - 402 саусуз).

Джонс Хопкинс атлы университет белгили этген тарихлеге көре уа, битеу дуняда бу аруу 133,9 миллион адамга жуукганды. COVID-19-дан ёлгенлени саны 2,9 миллиондан озганды.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

ПРЕЗЕНТАЦИЯ

Кёп затын тергеп жарашдыргъандыла «Мей» микрорайонну проекттин

Кёп болмай «Дом.РФ» жашау журт бөлүмнө айнытуу финанс институту эм «Жер бла сахар» илму-излем институт Ленин, Простанов, Киров эм Тарчоков орамланы арасында орналган «Мей» микрорайонну презентациясын кырагъандыла. Анга Нальчик шахар округну администрациясыны башчысы Таймураз Ахохов, жер-жерли самоуправленияны советини таматасыны орунбасары Владимир Назранов, КъМР-ни баш архитектору Астемир Унажиков, мзрияны бөлүмлерини таматалары эм бизнесни келечилери да кыатышандыла. Проект бла "Шахарда кырулуш бардырыу, проектлени хазырлау эм инфраструктура" бөлүмнө таматасы Андрей Балук шагъырей этгенди.

Микрорайонну планы мында жашагъанланы излемлерине келиширча эм тамблагъы кюн да эсге алынып кыруалганды.

Аны чеклеринде 2500 квадрат метрге 390 сабийге 2 садик, поликлиника эм спорт объекте ишлениридикле. Андан сора да, 140 минг квадрат метрге жашау журтла салынырыкыдыла. Мингден аслам машина сюелирча жерле, велосипедлеге 1900 метрге жууук жолчулка кыруалыкыдыла. Аны бла бирге саулай орамланы бла проездлени узунлугу 3450 метрге жетерикди.

Таймураз Ахохов быллай

магъаналы ишни бардыргъанлары ючюн институтну келечилерине ыразылыгын билдире, шахар болум жангы излемлеге келише баргъанын уллу жетишме санарча болгъанын да белгилегенди.

Жууук заманда микрорайонну проекти бла байламлы жамауатны оюмун да билирча мадар этилликти.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

ЖАНГЫРТЫУ

Жасалган Маданият къала кёп мычымай эшиклерин керерикди

Хасанияда 2007 жылда ишленип хайырланлыгырга берилген Маданият къалагъа тынгылы ремонт этилип башалганды. Ол эшиклерин Уллу Хорламын 76-жыллыгы белгиленген кюн уллу концерт программа бла ачарыкыды. Аны юсюнден бу махкемени таматасы Геляланы Рустам айтханды.

сыннан мекам ишленгенден сора аны мурдору чёгюп, кёп жерледе кыбыргъалары жарылып турганды. Кырулушчула аны да эсге алып, къаланы мурдорун ючлендиргендиле,- деп халарын бардыргъанды директор.

Мен кыраучула олтуруучу шинтикле да жангыртылгъанларын, эки жанында, ортада да

кётюрюлюп билдиргенди директор.

Геляланы Рустам айтханга кёре, бу Маданият къалада кёп торлю жумушла тамамланыладыла. Нальчикде 1-чи номерли музыкалы школну Хасанияда Филиалыны директору Хозаланы Марзиятны тирилиги бла анда кёп торлю кружокла ишлейдиле. Алада хасанияны сабийле тепсерге, жырларгъа, торлю-торлю музыкалы инструментледе согъаргъа юйрендиле.

Аладан сора да, тигиу, бичиу этген, моделирование кружокла, сурат ишлеу, инглиз тилден дерсле да бардырыладыла. Элли кызычыкыла бла жашчыкыла сайлагъан, жореклери жаратхан усталыкыгъа юйренирге бек кёп санда келедиле.

Мындан ары у миллетни башха усталыкларына да юйретирге деп турадыла. Сёз ючюн, жашчыкыла нохтала, иерле, алагъа ушаш затла этерге, кызычыкыла уа кийиз уругъа, жаулук кыйырларына чачакыла тюрерге юйренирча. Огъары Малкъарда аллай уста барды, ол мындагы сабийлени юйретирге сёз бергенди. Кийизле, жаулукыгъа чачакыла эте билген тиширчуларыбыз а элде да табылыкыдыла. Бусагъатда торлю-торлю кружоклагъа элли сабийледен төрт жюзге жуугуу юйрорюйдю. Маданият махкемени таматасы дагыда бир муратын туура этгенди. Мында ишлеген алчылары, билим, усталык алып чыкыгъан жашланы бла кызыланы суратларын кыбыргъада тагып, ёсюп келген телюле аныны кёрюп, ызларындан тилирича этерге сюеди.

ХОПАЛАНЫ Марзият. СУРАТДА: Маданият къала. Суратын автор алганды.

- уллу залда шинтиклени иги кесеги тозурагъан эдиле,- дейди Рустам мени бла ушагында. - Кыбыргъалада башындан суу акыгъан ызла, къол жуугъан жерледе да кранла, башха затла да сынып, бузулуп, кир суула саркыгъан быргыла да осал халгъа келип тура эдиле. Энди ичи, тышы да эки кере сюртолгендиле, хар кабинетни эшиги алышындырылганды, пластик терезеле салынгандыла. Мекамны башыны да жетмиш квадрат метри жангыртылганды.

Геляланы Рустам алгъын былайы совхозну жери болгъанын, анда уа маллагъа деп терен силос урула кызылгъанларын эсге салганды. «Ол затланы, черек да алайдан узакъда болмагъаныны хата-

жолла ачылгъанларын кёреме. Рустам а: «Былай тапды, алгъын чыкыгъан, олтургъан да кыйыын болганды»,- дейди. Ол сахнаны полунда сынган, къопхан жерлери да кёп болгъанларын айтып, энди ала да тюзетилгенлерин чертгенди.

-Сахна жабыула окъуна жангыртылгандыла. Кабинетлени бирлерини жангылинолеум, башхаларына ламинат жайгандыла. Балет классха уа бир кырачы, анга тийишлиликде жасалганды. Музыкалы школгъа деп эки жангы рояль, фортепиано, башха апаратура да алынганды. Бу жолгъа дери да акустика аман туююл эди, мындан ары уа бютюн да иги боллукыду. Аны ючюн деп да жангы оборудование орнатылганды»,- деп келю

Эл мюлк

Урлукъ себиу башланганды

Бу кюнде республикада урлукъ себиу башланганды. Ал тергеулеге кёре, жазлыкыла быйыл битеу да 281,8 минг гектарда ёсдюрюлюкдюле. Ол былтырны кёрюмдосу бла тенди.

КъМР-ни Эл мюлк министерствосунда айтханларына кёре, озган жылда кезиу бла тенгешдиргенде, иш шёндө оз-маз тирирек барады.

Аграрчыла жазлыкыла кёп къалмай 60 минг гектарда сепгендиле. Ёзенде районла (Прохладна, Май, Терк, Урван) бла бирге тау эткезде, тау тийреледе да мадар этип башлагандыла.

Кюлюклени халы да тапды, дейдиле ведомствода. Ала быйыл битеу да 60,7 минг гектарда ёсдюрюледиле. Кёп къалмай барын да семиртичле бла байыкдырып бошагандыла. Россельхозараны специалистлери жер-жерли администрацияны келечилери бла бирге иш къалай баргъанына кёз жетдирип турадыла, чырмаула болмагъанын белгилейдиле.

Хар чууакъ сагъатны хайырлана

Жангы Малкъарда, бирси жерледе, урлукъ себиу башланганды. Элли администрациясындан билдиргенлерине кёре, тогуз гектарны уа жууук гектарда нартох бла арпа ёсерикдиле. Эки жюз гектарны уа кюлюк битимле аладыла. Дагыда арендаторла 60 гектарда тахта кёгетле ёсдюрюлюкдюле, ол санда картоф, наша, бадыражан, татлы чибжи. Картофну жыйгъандан сора ол жерде татлы нартох неда наша ёсдюрюрге юрешедиле. Кюню халы анга себеплик этеди.

Зольский районда да иш къазаутды. Муниципалитетни жер-жерли администрациясында айтханларча, мирзеулюк битимле 22,3 минг гектарда ёсдюрюлюкдюле, картоф бла тахта кёгетле уа – 1970 гектарда. Дагыда 850 гектарны техника культуралагъа бёлгендиле, мал ашха жаралу битимлени ёсдюрюрге уа – 1083 гектар. Аграрийле урлукъ бла толусунлай жалчытылындыла. Семирттичледен да кереклисича аллай бир барды. Администрацияны эл мюлк бөлүмю кюлюк элде иш къалай баргъанын контролда тутадыла, аграрийлеге консультацияла бередила.

Наныкыланы ёсдюрюу умутлудула

Республикада эл мюлкнө айнытуу жаны бла кырал программгъа тийишлиликде быйыл кёп жыллык битимледен 1,5 минг гектар бахчала кыруаргъа умут барды. Ол санда 280 гектарнда хар не да

тамам этилгенди. Тенгешдирип айтханда, былтыр быллай бахчала 1380 гектаргъа кёбейген эдиле. Адамла алмодан, кермеден, эрикден, баллиден сора да, нектарин эм шпатал терекле, нанык эмда голубика юлкюле орнатадыла. РФ-ни Эл мюлк министерствосуну тергеулерине кёре, бизни республика бу жаны бла алчы регионланы саньна киреди.

Сугъарылгъан жерлени кёбейтирге алланып

Быйыл республикада сугъарылгъан жерлени ёлчөмн 8,5 минг гектаргъа кёбейтирге дейдиле. Тийишли ишлеге кыраланы эмда республиканы бюджетлеринден битеу да 615 миллион сом жиберилликти. Эсге сала айтсакъ, былтыр быллай жумушлагъа 554 миллион сом кыратылгъан эди. Аны хайырындан сегиз минг гектарда битимлени суу салып ёсдюрюу башлагандыла. КъМР-ни агропромышленность комплексинде мелиорацияны айнытугъа уллу магына бериледи. Бу амалны хайырындан аслам тирик жыргъа боллукыду.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

Таппаныулукъ

Төгерекини омакылаандыра

Бу кюнде Чегем шахарны ара орамнын айтбатандырыуу иш башланганды. Ол алгъадан планда белгиленген «Чегем-парк» проектни чеклеринде бардырылады.

Анга кёре терек бахчалары бла төрт солуу жер кыруалыкыды. Аланы хар бири энчи тематика бла байламлы боллукыду – маданият, спорт, рекреация эм сабий майданла. Аны бла бирге тийрени жашиллендириу, айтбатандырыу мадарла да этилликтиле. Бусагъатда шахарны ара майданында

төгерек-башны тазалап, жерни кызып эмда башха тийишли жумушланы тамамлап юрешедиле.

Эсге сала айтсакъ, «Чегем-парк» проекте 61 миллион сом кыратыллыкыды. Андан 50 миллиону былтыр Чегемге «Эм иги шахар тийрелени проекти» деген төртюнчю битеуроссей конкурсда хорлагъаны ючюн берилгенди, дагыда 11 миллион сомну уа муниципалитет кеси бюджетинден къошханды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Огъурлу жумуш

Хорламны келтиргенлени эсге
түшүрүп, терекчиленни орнаткандыла

Нальчикде 2-чи Таман дивизия атлы орамны кыатында Хорламны паркына көп адам жыйылып, «Эсде тутууну терек бахчасы» деген битеуроссий акцияны чеклеринде

байлыкка эмда экология министрствосуду. Анга ведомствода кулдук этгенле министр Шауаланы Илиясны башчылыгында тири кыатышкандыла. Хорламны волонтерлары,

- Улуу Ата журт урушда жанларын-кыяларын аямая кызауат этген жерлешерибизини атларын бу терекке бла ёмюрлюк этер акылдабыз. Андан сора да, бу иш төлөлене байламлы этгенине, битимле уа ата-балаларыбызны кишиликлерине эсгертме болуп сөөлликлерине ишексизме, - дегенди Шауаланы Илияс.

Мен ишлей турган студентлени кыатларына барып, аланы оюмларын да сорганма. «Биз бюгон бери битеу курсубуз бла келгенбиз. Арабызда волонтерла да бардыла. Быллай зат боллугун билгенлей, анга угъай деген неда артха турган чыккымаганды. Бу ишибиз бла Хорламны келтирген аппарларыбызны хурметлейбиз.

«Урушда мени аппаммы атасы ёлгенди. Терекни орната туруп, аны юсюнден сагыш этгениме. Терек ёсер, улуу болуп, ол заманда былайгъа башха жаш адамла келип, аны сал-

Шауаланы Илияс да терек салганды.

кынында олтурурла, солурла. Алай бла не көп жыл озса да, аппамы хайыры тийгенлей турлугун билеме», - дегенди КъМКЪУ-ну студенти Азаматланы Фарида.

Жамауатны келечиси Нина Кравченко балкондан келгенди адамланы көп санда келип, терекке орната турганларын. «Сора тэзалмай, туудукчугуму да алып чыккыганма. Бу огъурлу ишге

кыатышканыма жүрегим кыуанады, келюм кетюрюледу. Муну башламчыларына уа сау болугуз, дейме. Быллай ишле бусагъатда, хар зат кыатыш болу турган заманлада, бютон бек керекдиле», - дегенди ол.

**ХОЛАЛАНЫ
Марзият.**

Суратланы автор алганды.

Мажаруулук

Иесиз итлесе -

Кысыллык комплекс

Нальчик шахар округну пресслужбасындан билдиргенлерица, Кыабарты-Малкяр Республиканы Башчысы Казбек Коконун буйругу бла 500 хауле ит турлук жерни проектти хазыр этилгенди. Аны кырулушуна 26 миллион сом чаклы кыоратыллыкды.

Мында жангы мардалагъа кере ветеринар эм башха жумушла толтурулукдула. Ол санда саулыкларына багъуу эм стерилизация этиу да. Итле жайда, кыышда да жунчумазча энчи вольереде жашарыкдыла.

Приютну уллугу бюгонню излемлеге тамам келишеди. Тийишли процедурала этген итле жыйырма күндөн көп кыалмай ызларына кыайтарыллыкдыла. Аны ючюн специалистле ала не жаны бла да жамауатха кыоркыусуз болмагъанларын билерге керекдиле.

Объект Прохладный шоссени кыатында 1,2 гектар жерде кыурааллыкды. Ол себепден, керек болса, анга кыоша барырча онг да тапдырыллыкды.

Планнга кере, комплекс быйылы ахырына биртерге керекди. Жууук заманда жамауатны да оюмун билерча проект бла шагъырейлендирирге акыл барды.

**МАГОМЕТЛАНЫ
Сулейман.**

Жаш адамла терекке салган кезиуде

тюрлю-тюрлю терекке салгандыла. Ала бу иштерин Улуу Ата журт уруш башланганлы 80 жыл толганына атагандыла.

Акцияны бизни республикада башламчысы уа КъМР-ни Табийгъат

шахар мектеплени окуучулары, жамауатны келечилери да ыразы болуп келгендиле. Ала битеу да 300 терекчи орнаткандыла.

Соруу-жууап

Сабийле солуу лагерлеге атланарыккымыдыла?

Правительствону башчысы эсгертгенича, былтыр пандемияны хатасындан сабий солуу лагерлени жалаңда бешден бири ишленгенди. Ала да, санитар жоруккыла кыатыланганны ючюн, эки кереге аз сабий алгандыла. Кыалай-алай болса да, алада 1,3 миллион школчу солуганды.

Шёндю коронавирус бла байламлы хал игиге айлана барады. Анга кере аллай учрежденяланы энтта да төртден бирине аслам сабий жиберирге оную этилирге боллукды.

- Тенгизлени жагъаларында саулыкъландыруу учрежденяла башха регионладан сабийлени алырча мадар этерге керекди, нек дегенде былтыр ала жалаңда келерге жашаган регионлада солугандыла, - дегенди Михаил Мишустин. - чатырла жайып кыурагъан лагерле да ишленгендиле. Быйыл аланы да кыолгъа алыргъа сыебиз.

Сабийле солугъан жерлени ачыу жаны бла оную регионланы властыларына бергендиле. Ала аны эпидемиология халгъа кере этирдикдиле.

«Спутник V» бла экинчи кере прививка этерге жараймыды?

Роспотребнадзорда айтханларына кере, бу сорууга энтта да толу жууап этерча туюлду. Тинтиле бардыла. «Спутник V» жалаңда коронавируса угъай, бу препаратны энтта да бир кесегине - аденовируса - кыажу бек иги иммунитет кыурайды», - дегенди «Лидер-медицина» клиниканы баш врачы, инфекционист, медицина илмуланы кандидаты Евгений Тимаков. - Аны ючюн чыккыган болур кыайтарып вакцинация этгенден артык уллу хайыры боллук туюлду деген оюм да».

Эпидемиологияны эмда микробиологияны Гамалеи атлы илму-тинтиу арасыны башчысы Александр Гинцбургну оюмуна кере уа бу вакцина кыураган иммунитетни аденовируслагъа кыажу куюч жокды. Аны себепли препаратны кыайтарып беруу биринчи керенден эсе кыыйматлы окуна болурга боллукды.

- COVID-19 бизден кетмезлигин эсге алсакъ, 1-3 жылгъа бир кере дарман салдырыргъа тюшерик-

ди, - деп белгилегенди Евгений Тимаков. - «Спутник V» вакцинадан сора да, бизде энтта да эки препарат барды - «ЭпиВакКорона» эмда «ЭпиВак».

Пандемиялы лыготала кыачан тыйыладыла?

Бу айдан башлап бизни кыралда пандемия бла байламлы кийрилген лыготаланы кыалган кесеге тыйылады. Социал страхование фондну сайтында басмаланган билдирюге кере, жыл санлары 65-ден атлаган эмда ишлеп турган инсанлагъа карантинни болжалын бир регион да созмаганды. Аны себепли энди больничный жарашдырыргъа жарарык туюлду.

Дагъында борчлары болганлары фатарларынды кыыстаргъа жарамайды деген чекленуу да кетериледи. Пандемия бла байламлы кредит каникулла да бошалгандыла. «Биринчи телеуноу отуз кюнню ичинде берирге керекди», - деп ангълатады РФ-ни Финансла министрствосуну халкыны финансла жаны бла билмин ёсдюрюу проектни консультанты Ольга Андреева. Неллай бир берлигигиз болганын эмда телеуленуи графини билер ючюн банкыгызгъа селеширге керексиз.

Законсуз объектлени кыайсыларын кыоярыккыдыла?

Бизни кыралда документлери болмай ишленген 50 минден артык объект барды. Ол санда иели эмда көп фатарлы юйле да. Шёндю Росреестр 1998 жылда май айгъа дери битген мекамланы законлу халгъа кечюрюу жаны бла законну проектти хазырлай турады. Ведомствода айтханларыча, жер юлюшлени алада орналган мекамлада жашагъанлагъа хакъсыз иеликке берирге дейдиле.

- Эрттендери созулуп келген жумушну тамаларгъа иги амалды ол, - дейди «ЖКХ эмда шахар болум» ассоциацияны башчысы оюнбасары Дмитрий Гордеев. - Бирде алай болуучу эди: юй ишленерик жер, эл мюлк неда башха категориялагъа киргени ючюн, муниципалитет анга эркинлик бермей турганды. Артда уа кырал кыулукчула, кыурулуш башланганны керюп, келзерин жабып (коррупция сылтау да болур эди анда) кыойгандыла. Алай эсе уа, кеси заманында кырал кыурулушну бардырыргъа чек салмагъан эсе, энди адамлагъа

объектлеге иеликни регистрациясын этерге кыояргъа керекди. Сёзсюз, ол юйде жашау этерге кыоркыуу туюл эсе».

Юйюр чачылгъандан сора кредитни ким жабарыккыды?

Сюд төреге кере, юйюр алган кредитни артда эр бла кыатын эки тенг этип төлейдиле. Алай аладан бири юйдеги болган кезиуде ахчаны банкдан ёнкючге кесини энчи жумушларына алгъан эсе, аны ол кеси кыайтарлыкды, - деп ангълатады ёкюл Алексей Гавришев. - Алай экисинден ахчаны кыайсысы алганына кере оную чыгаруу алай женгил этилип кыаллык туюлду. Ол неге кыоратылганына кыараллыкды. Сёз ипотеканы юсюнден бара эсе, айырылгандан сора фатар кимге кыалган эсе, кредитни да ма ол төлерикди.

Алай мында да ууак-тоук энчиликке бардыла. Быллай ишлеге кыарагъанда, банкдан ыразылык алмай, борчну биреден башхагъа кечюрюге сюдно эркинлиги жокды. Нек дегенде ол кредит келишимге бузуклук этилгенге саналлыкды. Жашауда аллай затла болмаз ючюн, юйюр кыураддан алгъа келишим этерге, айырылгандан кимге не зат кыаллыкын (ол санда борчланы да) жик жиги бла белгилерге керекди.

Жангы банкноталагъа

не суратла салынырыккыдыла?

Ара банкда айтханларына кере, 100 эм 50 сомлук кыагъат ахчалада Москваны бла Санкт-Петербургну орунуна самоварны бла матрешканы суратлары ишленерикдиле. Эки жюз сомлукда - Калашниковну автоматы, 500 сомда уа - Менделеевни таблица боллукдула. Минглик ахчада Ярославль шахарны орунуна Чебурашканы суратын салыр умут барды, беш мингликде уа - аракы шешаны.

Он минг сомлук кыагъат ахчаны жарашдырыргъа оную этилсе, анда не зат кёрюзтюллюгю энтта да белгисизди. Аны юсю бла, баям, битеуроссий конкурс бардырыллык болур. Хорлагъанны уа Ара банк быллай жангы ахчаладан бир кысым бла саугъалар деген ышаныу барды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырагъанды.

ЭСЕПЛЕ

Предпринимательствону тарыхын иги билгенлеге – тийишли багъа

Бизни кыралда предпринимательствону тарыхыны юсюнден бардырылган жетинчи Битеуроссей олимпиаданы регионда кесегинде хорлагъанланы бу кюнледе КъМКъАУ-да сауғалагъанды-

ла. Билим беруу учреждениядан билдиргенлерине кере, биринчи жерге **Къонакъланы Тимур** (КъМКъАУ, экономика, 4-чю курс) бла **Алина Кумыкова** (КъМКъАУ, юриспруденция, 3-чю курс) тийишли бол-

гъандыла. Экинчини **Рузанна Шалова** (КъМКъАУ) алгъанды, ючюнчю жерге уа ючеулен чыкъгъандыла: **Венера Балова** (КъМКъАУ), **Байсыланы Амина** (КъМКъАУ) эм **Кертиланы Милана** (КъМКъАУ).

«Иш келлю Россей» жамауат организацияны Къабарты-Малкъарда бөлүмюню башчысыны орунбасары **Елена Давыдова** алагъа дипломна бла сауғала бергенди. Вузну башчыларыны эмда конкурс комиссияны келечилерини кыйынларын да белгилегенди. Олимпиаданы регион кесегинде хорлагъанла уа аны ара шахарда бардырылыкълк финалына къатышырыкъдыла.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

ТЮБЕШИУ

Заманыны асламын социальный сетьледе ётдюрзген керти жашаудан айырылады

Нальчикни гуманитар-техника колледжини окуучулары Интернет адамгъа келтиржиге боллукъл хатаны юсюнден билгендиле. Нальчикде УМВД-ны акылбалыкъл болмагъанланы ишлери жаны бла инспектору **Джаримас Таашев** КъМР-ни Саулукъл сакъллау министрствосуну жамауат билим беруу эм профилактика жаны бла арасыны таматасы **Анзор Лобжанидзе** бла жаш адамла бла ол жаны бла анылатыу ушакъл бардыргъандыла. Анга жюзге жууукъл окуучу къатышханды.

Къонакълла Интернет къллай къоркъуу келтиргенин айтхандыла. Белгиле болмагъан, танымагъан адамла бла ушакълла бардырмазгъа чакългыргъандыла, социальный сетьледе кеслерини бетлерин къллай сакъларгъа кереклисине юйретгендиле.

Интернетде адамны алдагъан, сукъландыргъан затла кёлдоле, алай алагъа къарап, законланы бузаргъа жарамайды. Адам заманыны асламын социальный сетьледе ётдюрсе, ол жашаудан айырылыргъа, алай бла уа психикасына заран салыргъа боллукълду, дегенди Джаримас Таашев.

Сёз наркотикле адамны саулугълуна салгъан зараны юсюнден да баргъанды. Шёндюгю жаш тёлнюю арасында женгил наркотикле бир хата да келтирмейдиле деген оюмла жюрюйдюле. Къонакълла ала терс болгъанларын анылатхандыла эмда ууну законсуз сатыу-алыу къллай жууаплыкъл болгъанын да эсгертгендиле.

Окуучуланы къонакъллагъа соруула берирге онглары болгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

ЫРАЗИЛЫКЪ

Банк карточкаланы кёлпле жаратадыла

Былтыр республикада адамла товарла неда жумушла ючюю ахчаны пластик карточкала бла 35 миллион кере телегендиле. Россейни Банкыны Къабарты-Малкъарда бөлүмюнде айтханларына кере, бурунну жыл бла тенгледиргенде, бу кёрюмдю 80 процентке кёлбейгенди.

Ахча бла тергенде, ол 47 процент къошуп, 24,6 миллиард сомгъа жетгенди. «Тёлу амалла айны эмда финан-

жумушла цифрагъа тири кёлче баргъаны себепли, ахчаны кёлдан кёлгъа бермей, ма былай тёлерге боллугълун граждандла бек жаратадыла. Аны энтта да бир игиси – жашырын сектор азай баргъаны. Ол а регионну экономикасына не жаны бла да игиди, пандемияны кезиюнде уа бютюнда кёлкоруусузлуду», - дегенди бөлүмюню башчысыны орунбасары **Аслан Калов**.

Быыл биринчи январгъа

республикада 536 банкомат эмда 6766 электрон терминал ишлей эди. Хайырынна ууда болгъан (эквайринг) оборудованыны саны 33,5 процентке кёлбейгенди. Сёз ючюн, СКФО-да бу кёрюмдю жаланда 24 процент болгъанды, саулай Россейде уа – 21 процент.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Акцияла

Саулукълну маршруту тёлере айланганды

Кёл болмакъл Къабарты-Малкъар кырал университетни медицина факультетини башламчылыкълыгъл бла Саулукълну битеудуния кюнюне жоралап «Жашаугъа он минг атлам» деген акция болгъанды. Ол КъМР-ни Саулукъл сакъллау, спорт, граждан обществону институтлары бла байламлыкълла жюрюютю эмда миллетлени ишлери жаны бла министрстволарыны эм мэрияны болушлугълу бла бардырылгъанды. Анга жаш тёлю, абаданла да мингге жууукъл адам къатышханды.

Ол кюн кеслерин сынаргъа школчула, студентле, преподавательле, республиканы Парламентини, жамауат организацияланы келечилери эм башчала да келгендиле. Жыйылгъанланы алгылшлай, КъМКъАУ-ну госпиталь терапия кафедрасыны профессору, медицина факультетни деканыны орунбасары **Зарета Камбачокова** сёлешгенди. Ол айтханнга кере, саулыкълну

маршруту 2017 жылдан бери тёлере айланганды. Университетни кючюу бла ол бююнне дерти тохтаууз этиле келгенин эмда анга къатышханланы санына кюшюла баргъанын да кюуанчлы шартха санаргъа боллугълун чертгенди.

Старт берилерден алгъа медицина факультетни студентлери жолгъа чыгарыкъланы кълан басымларын ёнчелегендиле, рефлекслерин да кёлгендиле. Аны чеклеринде аруулары бла байламлы санларына аурулукъл берирге жарамагъанла тинтилмегендиле.

Спортчула Нальчикни солуу паркыны ара эшиклеринден башлап курортну культура юйюне дерти жюрюген халда барып, ызларына «Сагъатны» клумбасына кълайтхандыла. Жолну кылдыргъанлагъа уа дипломна эм эзде кълларыча сауғала берилгендиле.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Инспекторланы борчларын толтура

КъМР-ни курорт жерлеринде «Жолда жюрююню жорукълларына экскурсия» акция бардырылгъанды. Республиканы инсанлары эм къонакъллары айтат жерлени ариулукъллары бла шагълрейленгенлерни бла бирге жолда жюрююню жорукъларын кълайтарадыла. Алагъа уа бу ишде автоинспекторланы жаш болушлукълчулары себеплик этедиле.

чакългыргъандыла. Аны бла бирге жаш инспекторла водителлеге памяткала юлешгендиле.

Сабийле керти инспекторча оюмлу сёлзе айтханлары бек сейирди. Биз бирге жорукъланы унутуп, уллу кёллю болуучубуз, - дегенди республиканы къонакълларындан бири.

Былл анылатыу жумуш-

Акцианы биринчи бөлүмю Чирик кёлледе баргъанды. Школчула бла автоинспекторла туристлеге жолда авариясыз жюрююню энчиликлерин анылатхандыла, терк бармазгъа, тау жоллада бютюнда сакъл болургъа, къорккоруусулукълну баулары бла хайырланыргъа, сабийлени энчи шинтикледе жюрютюрге

ла жолда низамлыкълны игилендирирге, аны бла бирге уа адамларыбызны жашауларын, саулыкъларын сакъларгъа болушуркълдула, деп акыл этедиле акцианы кълрагъанла.

ТОКЪЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Аскер шүөхлүк

Тюзлюксюз оноу

Жанхотланы Къумукъну жашы Залимхан 1920 жылда Огъары Малкъарда тууганды. Белоруссияны, Латвияны, Литваны, Эстонияны жерлеринде къуллукъ этгенди. Урушха биринчи кюннөндөн окъуна къатышханды. Артиллерист эди. Могилёв шахарны къатында бардырылган къаты сермешледен биринде эки аягына, башына да темир сыныкъла тийип, ауур жаралы болады.

Ол шахарны госпиталында жатып турганлай, немислиле Могилёвха чапхандыла. Гитлерчиле жуукълашханда, аягы юсуне туралган солдатла къачадыла. Залимхан бир литвачы жаш бла шагырей болуп, экиси бирге тебирейдиле.

Экиси да айлана-жюрий кетип, партизанланы табып, алагъа къошуладыла. Экиси да, бир бирден айрылмай, уруш этип тургандыла. Тамата буюргъан борчлагъа да бирге баргандыла.

Бир кере, экиси да темир жолну атдырып келе турганлай, онеки

мотоцикл ашырып келген жөнгл машинага тюбеп къладыла. Жашла алагъа гранатла сызадыла. Сора автоматладан атдырып къырадыла. Машинаны ичинде уа портфелин кесине къысып турган, уллу чынлы немис офицерни тутадыла.

Аны, штабха алып келип, экинчи кюн самолёт бла Москвага ашырадыла. Къауум замандан литвачыга Совет Союзну Жигити деген сыйлы ат бередила. Залимханга уа – жукъ да угъай. Ол 1944 жылны жай айларындан бири эди.

Урушдан сора Залимхан Литвада къатын алып, аны жеринде бираз жашап турганды. Артда Къабарты-Малкъарга да къайтады. Кеси уа 1986 жылда ауушханды. Жаннет ахлусу болсун.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

СУРАТДА (солдан онгнга): Жанхотланы Залимхан, Орусбийланы Фатимат, Орусбийланы Чокка.

Сейир шартла

Айтхылы фигуристарибизге
неллай бир ахча берилгенди?

Ахыр 22 жылны ичинде Россейни жыйымдыкъ къаууму бузда фигурный учуудан дуняны чемпионатында алты майдал къоллу болганды. Тиширүланы арасында Анна Щербакова хорлагъанды. Экинчи жерни -Елизавета Туктамышева, ючюнчюну уа Александра Трусова алгандыла. Алагъа 64, 47 эм 33- мингишер доллар берилгенди.

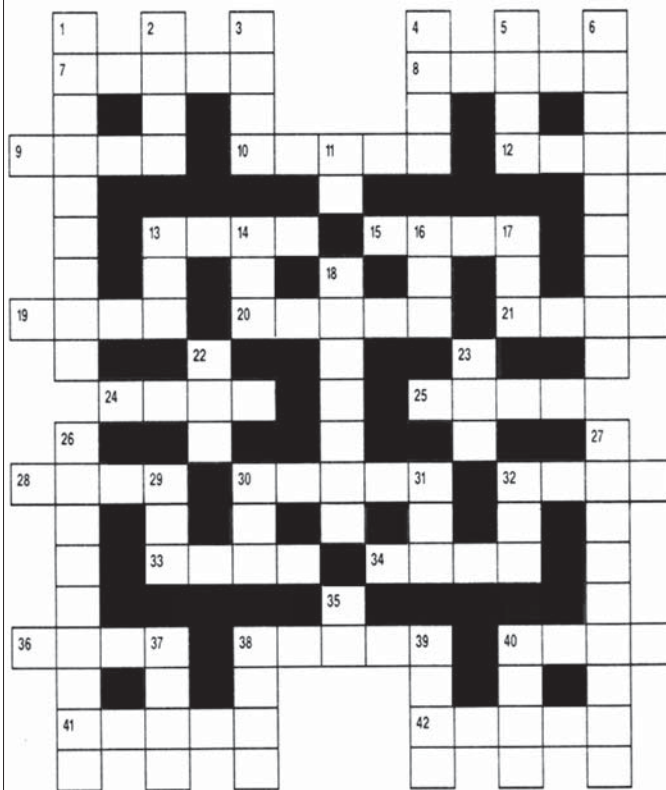
Конькиледе экеулен болуп учханланы ичинде Анастасия Мишина бла Александр Галлямов алтын майдалга эм 90 минг долларга тийшли болгандыла. «Доммакъ» а (эмда 45 минг доллар) Александра Бойковага бла Дмитрий

Козловскийге берилгенди. Бузда тепсеп, алтын майдал алган Виктория Синицина бла Никита Кацалапов да 90 минг доллар алгандыла.

Пьедесталга кетюрюлмеген фигуристе да къуру къоллу болмагандыла. Сёз ючюн, бешинчи жерни алган Михаил Коляда 11 минг доллар бла саугаланганды. Тертюнчю жерге чыкъган Евгения Тарасова бла Владимир Морозов а 26 минг доллар алгандыла. Бузда тепсегенлени арасында бешинчи жерге тийшли болган Александра Степанова эм Иван Букин да 16 минг доллар къоллу болгандыла.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатлары бла аны аппаратында ишлегенле республиканы законла чыгарыуучу баш органыны аппаратыны башчысы **ФОКИЧЕВА Наталья Хасановна**га къарындашы **КАЖАРОВ Артур Хасанович** ёлгенине бушу этгенлерин билдиредиле эмда къайгы сёз бередила.

Сёзбер

ЭНИНЕ: 7. Сакъ жюрютген кийимин алай болады. 8. Юй къанатлы. 9. Гитче жаныуарчыкъ. 10. Ючтёртжыллыкъ къой. 12. Эски миллет атыбыз. 13. Улоу. 15. Бек гитче кесекчик. 19. Эрттегили батыр. 20. Жаланда жазыуда къалган тил. 21. Сибирьде жарым айрыкам. 24. Эр киши сабий. 25. Гёзенек. 28. Бояу тамыр. 30. Ахлу. 32. Ырпысны андан этедиле. 33. Юй хайуан. 34. Аны акылылдан излегендиле. 36. Гыржынлыкъ. 38. Кавказ миллет. 40. Дуня. 41. Затны бошалган жери. 42. Бошланган чачха айтадыла алай.

ЁРЕСИНЕ: 1. Аллахха жууукъ адам. 2. Дин ахлусуну насихат сёзю. 3. Къагъанакъны башында алыкъа къатмаган сюеги. 4. Сабий

оюнда уллу ашыкъ. 5. Ариу тюз жерчик. 6. Къара шинли адам. 11. Таулу эр киши суйген хайуан. 13. Бузулмазлыкъ сёз. 14. Татлы ашарыкъ. 16. Къышкы кийим. 17. Аны бла алгын бишлакъ этгендиле. 18. Босагъа таш. 22. Мудах терек. 23. Ырсыхлы адам. 26. Эки ананы эмген бузоу. 27. Кесине тартхан темир. 29. Къуран сура. 30. Кимге да бек татлы зат. 31. Аны бла кирген жан бла чыгады дейдиле. 32. Айпыл, аман кылыкъ. 35. Ал деген магъана жюрюген сёз. 37. Аллынг бла къара киштик ётсе, ол сөзим келеди. 38. Не аны, не тутушну сайлагандыла алгын бир бирге къажуа сюелгенле. 39. Динсиз адам. 40. Ол жаяу туюлдоу.

ГАЗЕТНИ 37-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН
СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 7. Мыртазакъ. 8. Къандауур. 11. Кырал. 12. Марда. 13. Салкъынлыкъ. 16. Къанжыгъа. 17. Ашотур. 18. Бурун. 20. Факыра. 21. Азамат. 22. Жаназы. 23. Ышануу. 25. Къабакъ. 29. Адабият. 31. Ырсылау. 33. Азатланыу. 35. Мекям. 36. Жаулу. 37. Улууауаз. 38. Чыкъынжик.

Ёресине: 1. Шыбырдау. 2. Отлау. 3. Нарсана. 4. Малчыла. 5. Балан. 6. Жумдурукъ. 9. Сакълау. 10. Миндеу. 14. Кыркынжик. 15. Атаманыкъ. 18. Балыкъ. 19. Наныкъ. 24. Адыгейли. 26. Алату. 27. Астана. 28. Жахиллик. 30. Тозурау. 31. Ылысхын. 32. Гауур. 34. Сахна.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
АТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат,
(баш редактору орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретары),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зукура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.

Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиниклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графике кёре 19.00 сагытта къол салынады. 20.00 сагытта къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНАЛА:

Курданланы Сулейман - дежурный редактор, Кетенчиланы Зульфия, Кучукланы Сафият - жууаплы секретары орунбасарлары; Бийчеккуланы Жаннета (1, 2, 3, 11-чи бетле), Гельяланы Валентина (4, 9, 10, 12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1232 экз. Заказ № 773

Багыасы 15 сомду.

РЕДАКЦИНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспекти, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru